

Naujienu Antroji Dalis

Nr. 828

CHICAGO LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXII METAI

Dienu skeveldros

1.

Vytautas Sirijos Gira, besikalbėdamas su "Literatūros ir Meno" atstovu apie dabartinę okupuotos Lietuvos lietuvių poetų kūrybą šitaip yra išsireiškęs:

"Nepatinka didelio skaičiaus epigonų atsiradimas, — vidutinio ar menko talento poetai, nerasdami savito pasakymo būdo (gal todėl, kad ir neturi ką pasakyti), ima giedoti unisonu su tuo, kam pavyko iškilti galva aukščiau".

"L. ir M." Nr. 34 rašoma:

"Reikėtų pasekti plačiau poezijos kelią į skaitytoją. Ne tik į jo namus, bet ir į širdį. Poezija tik tada praturtins skaitytojo pasaulį, kai ji aktyviai veiks jo protą, jo emocijas. Juk nemaža mūsų poetų knygų (ir gerų), kartą perskaitytų, apdulka knygų lentynose, o skaitytojas gana skeptiškai pasako: "Nesuprantu tokios poezijos". Deja, tokių skaitytojų didelėje auditorijoje pasitaiko nemažas procentas. Ir ne iš blogos valios".

"Mūsų kritikos blogybė yra ta, kad, įvertinant sudėtingą literatūros vystymosi procesą, nėra aištingo žodžio, bijomasi savo nuomonės, savo atsakominguo".

Tame pat "Lit. ir Men." Nr. "Jaunųjų Balsuose" randame dviejų autorių poezijos pavyzdžių. "Literatūra ir Menas" yra okupuotos Lietuvos rašytojų sąjungos savaitraštis. Rašytojų, vadinasi — statančių šokių tokius reikalavimus kūrėjams, ir kartu — jei jau jie deda, tai apibūtinama. Gerb. Skaitytojai pasidarykite išvada iš šių 2 autorių kūrybos pavyzdžių:

G. Jokimaitis rašo:

Mano žemės duona,
Pilių užuovėjų sėta,
Sukilimo dalgiais ginta,
Ar gerai laikau tave,
Ar nesuskirdo rankoj pluta?
... Užė gėrnos, ir malėjos įmalė
namų dainas
ir gyvybę
į kiekvieną žiupsnį.

B. Vėlyvytė rašo:

Kieme nuo pat miego ryto
Spardo sviedinį, rėkauja.
Motinos šaukia į vidų.
Tarsi negirdi nieko jie.
Motinos šaukia į vidų.
Ar nesukruvino, rūpi.
Ant slenksčių tarsi kalytės
Mergaitės tupi.
Jos bijo berniukų lazdy ir
patranku.

2.

"Lit. ir Meno" Nr. 36 str. "Apsakymo keliai ir kryžkelės" skaitome:

"Mūsų intelektualiojoje novelėje vis dar dažnas minties skurdumas, vienos kitos detalės mistifikavimas, dirbtinokas idėjos dangstymas "paslaptinų" nuotaikų skraiste primygtinai primena individualių gyvenimo koncepcijų stoką".

"Žinoma, čia nebuvo kalbėta — taip jau įprastai — apie tas vidutinio ir dar žemesnio lygio noveles, kurios, deja, vis dar sudaro didesniąją spausdinamos novelistikos dalį ir nepaprastai sumenkina bendrąjį jos vaizdą. Dėl savo apimtės artimai susijęs su periodika apsakymas norom nenorom dažnai pasiduoda vienadienei aktualijai ar šiaip eilinei madai. Kiek mes skaitėme ir skaitome spaudoje apsakymų, parašytų pagal Hemingvejų, Paustovskį, Selindžerį, Kafką... Tie menkaverčiai gaminiai nuolatos spausdinami, nors mes kone kasdien kalbame ir skaitome apie išaugusią mūsų literatūrinę kultūrą".

Ir dar:

"Literatūrinė banalybė dauginasi, deja, itin agresyviai, panašios "gėlių ir nusikaltimų salos" grėsmingai plečiasi, bukindamos skaitytoją".

3.

Kitą kartą grįžkime į okupuotos Lietuvos kūrėjų nesekmės tikrąjį šaltinį — komunizmą, kuriam grafomanai ir vidutinio lygio kūrėjai už vis labiau patinka. Čia, anot L. Geros "vėjo nuo Uralo" dvelkterėjimas. Tai įspūdziai iš gastrolių po šiaurės Kazachstaną. Rašo kažkoks Ignatavičius, aiškiai susižavėjęs okupantu, nes įspūdziai prikamšyti tokiais sakiniais: "neaprepiama Rusija", "didelė Rusija" ir t. t. ir t. t.

"Kazachstanas — alsinančių karščių ir lekiančių vėpūtinų šalis; mėlynas bejausmis dangus, neužmatomi stepių plotai ir metalinis žolių šiugždesys. Dangus, kažkodėl atrodė, naktį turėtų būti juodas ir gilus, su stambiais drebančiais žvaigždžių obuoliukais. Stepėje būtina iūkauti per karę vilkai, žolėse, iš baimės sulaikę kvapą, ilsisi paukščiai. Rytmečiais virš jų sklendo plėšrusis erelis. O už kalvų smelkiasi mėlsvas dūmas, dunkso kazachų jurtos ir kvepia arbata.

Tokį Kazachstaną įsivaizdavome tą liepos vakarą, kai traukinys mūsų dviejų de-

Mirė teisininkas Brunonas Bušackis

Brunonas Bušackis

Supiltas naujas kapas Lietuvos teisininkui Brunonui Bušackiui Chicagoje. Mirtis jį pakirto neseno amžiaus. Velionis buvo gimęs 1909 m. liepos 4 d. Raseiniuose. Ilgai sirgęs, mirė š. m. rugsėjo 3 d.

Velionis buvo plačiai apsiškaitęs, labai kultūringas ir ypatingai draugiškas santykiuose su visuomene.

Pradžios ir gimnazijos mokslą išėjo Raseiniuose. 1934 m. baigė Lietuvos universitetą Kaune, įgydamas dipl. teisininko vardą. Tuojau stėjo dirbti savo profesijos darbą teismo kandidatu prie Kauno Apygardos Teismo. Ėjo Kauno 5 Apylinkės tardytojo ir vėliau Kaišėdorių Apylinkės Teisėjo pareigas. Šalia savo profesinio darbo, kurį sąžiningai ir stropiai atliko, jis buvo labai pamėgęs istorijos ir filosofijos studijas. Tais klausimais yra nemažai parašęs.

šimčių grupę nešė į kvepiančią Rusijos naktį. Grupę sudarė konservatorijos studentai: dainininkė, pora muzikantų, trys kanklininkės ir teatralai. Jie tuoj pat po egzaminų sesijos paruošė koncertinę programą, skirtą plėšinių užkariautojams, ir atsiveikino su Vilniumi".

"Čia gyvenimas nelepina žmonių. Vienas ašarą braukia, kitas šypsoi. Viena moteriškė, užgrojus "Kur bakūžė samanota", visą laiką raudodojo. Likinų likimai, suplaukę įvairiais keliais į šią stepę, į šias sales".

"Suvažiavusi liaudis marga. Toli gražu ne visi atvažiuoja vedini kilnių tikslų. O ir nuosirdžių entuziastų dalis kartais panaši į putojančią jūros bangą — lyžteli krantą ir nusigandę traukiasi atgal. Kaltinti sunku. Sąlygos iš tiesų rūšios. Nei sodo, nei medelio; daržovės — retas svečias, vasarą karščiai, o žiemą speigai, buranai, užpustyti keliai, namai, mašinos..."

"— Neužmirškite mūsų! Panašius žodžius girdėjome beveik kiekvieną vakarą. Iš-

(Nukelta į 3 psį.)

Kaip ir tūkstančiai Lietuvos patriotų, taip ir velionis Brunonas, vengdamas persekiojimų ir Sibiro koncentracijos lagerių, pasitraukė nuo bolševikų okupacijos į vakarus. Vokietijoje būdamas gilino teisės studijas Freiburg, Breisgau ir buvo to universiteto doktorantas. Tačiau dėl emigracijos į JAV nespėjo apginti disertacijos. Atvykęs į JAV, Washington, dirbo JAV kongreso bibliotekoje. Sveikatai sušlubavus, buvo reikalingas artimųjų priežiūra, tad 1954 m. persikėlė Chicago, kur gyveno jo motina Agota ir sesuo, buv. gimnazijos mokytoja Elena bei jos vyras matematikas Aleksandras Zujai. Kurį laiką dirbo Naujienu ofise ir kitur, bet sveikatai nuolat blogėjant, sunkiai susirgo ir po dviejų mėnesių ligoninėje mirė.

Būdamas sveikesnis ir ligos metu, kiek galėjo, rašė ir paliko daug vertingų istorinių ir filosofinių studijų: Lafayetas, Mikolojus Radvilas Juodasis, Martynas Mažvydas, Kristijonas Donelaičius, Rainer Maria Rilke, Laisvės blogio problemos švietimoje, — nuo Jobo iki Berdiajevo —, Gyvenimas, Giltinė ir Gyvatė, Istoriniai Raseiniai ir kt. Dauguma tų studijų buvo spausdinta Naujienuose. Kitos paliko rankraščiųose ir reikėtų surasti kelius jas išleisti, kad toji vertinga ir kruopščiai surinkta medžiaga pasiektų mokslą einančių jaunimą ir visuomenę.

Velionis buvo pašarvotas Petkų Marquette Funeral Home. Atsisveikinimo ir pamaldų apeigas atliko ev. kunigas A. Trakis. Jis pasakė koplyčioje kalbą, apibūdindamas velionį, kaip dirbusį Lietuvai ir mokslui kilnių asmenį. Taip pat palydėjo ir atliko religines apeigas Lietuvos Tautinėse kapinėse, kur velionis buvo palaidotas šalia prieš porą mėnesių mirusios savo motinos Agotos. Laidotuvėmis rūpinosi sesuo Elena ir svainis Zujai. Liko giminės teta Marija ir jos vyras profesorius A. Varnas, L. Kuraitytė-Jakovickienė, T. ir A. Kuraičiai su šeima, Vokietijoje pusbroliis dr. E. Bušackis ir Kanclivių šeima. Palydėti į amžinojo poilsio vietą atvyko teisininkai A. Laucevičius, J. Našlūnas, V. Račkauskas, A. Sugintas, O. Tamulevičienė, J. Talalas ir Veličkienė.

Karstą nešė J. Karvelis, K. Kybartas, A. Orvydas, J. Našlūnas, V. Račkauskas ir J. Talalas.

Išėkis, kolega, anksti mirties pakirstas, nepasiekęs užsibrėžtų tikslų svetimoje žemėje. Likę kovos dėl Lietuvos laisvės, kurios taip sieki ir sielojaisi.

J. Talalas

ROGLAIČIŲ MALŪNININKAS

VILNIUS AR ŠILUVA

(RIMTAI)

Lenkų Katalikų Universitetinė Draugija "Veritas", tai organizacija, kuri yra "Pax Romana" narys, savo susirinkime, įvykusiame 1966. VIII. 29, Lenkijos krikščionybės tūkstantmečio (millenium) apvaikščiojimo Chicagoje proga, priėmė rezoliuciją iš septynių punktų, kurių kiekvienas prasideda stambesnėmis raidėmis žodžiu PASISAKOME (STWIERDZAMY), kad taip ir taip, taip ir taip ir prieinama išvados: TODĖL (DLATEGO) ... "drauge su Jumis, brangūs tautiečiai lenkiškoje žemėje — senų senovės Piasčių rubežiuose nuo Wrocławo iki Szczecino ir ten LWOWE (pabrunkimai mano, R. M.), kur karalius Jonas Kazimieras atnešė priesaiką švenčiausiai Marijai Panai, ir kiti Aušros Vartų Vilniuje (i po Ostrą Bramę w Wilnie), kur Adomas Mickevičius, lenkų piligrimų vadas ir pranašas, savo kelius nulenkė, — siunčiame iš šios Svetingos žemės karštas maldas Dievui, per Jo Nekaltai Pradėtą Motiną, Lenkijos Karalienę, kad šis laikmetis, — kada su džiaugsmu širdyse ir padėka esame liudininkais tūkstantmečio (millenium) nuo mūsų Tėvynės šv. krikšto, o podraug ir jos išėjimo į istorijos paviršį, — pasibaigtų su Antrojo Tūkstantmečio pradžia, kada Lenkija, priėmusi II-sios Vatikano Santarybos raidės ir dvasios paselį, atsistos priešaky visuomenių, kuriose, Bažnyčios atsinaujinimo, Tikėjimo atgijimo ir Dievo meilės dėka, Kristus bus pilnai mūsų Tautos ir žmonijos — Kelias, Tiesa ir Gyvenimas" (betūriko užbaigti "Su Lwowu ir Vilnium". R. M.).

Nu, kągi rimtesnis mes galėtume dabar pasakyti lenkams dėl aukščiausiai pacituoto jų "savinimosi" Vilniaus Aušros Vartų po to, kai 1966 m. rugsėjo 4 d. mes Washingtone taip iškilmingai, tariant oficialiai, atidarėme NE Vilniaus Aušros Vartų, bet Šiluvos koplyčią, tuo pat nedviprasmiškai palikdami tą "Dievo Motinos Kultą, kuris šviečia Aušros Vartuose — co w Ostrej swiesie Bramie" lenkams be konkurencijos. Vadinasi, anot lenkų, atidarėme "savo koplyčią". "Ačiū Dievui!", pasakys lenkas, dabar jau litvinai nebeturės pretenzijų prie mūsų Aušros Vartų. Lengviau pasidarys lenkams "ant širdies".

Bet, antra vertus, aš norėčiau paguosti mūsų Aušros Vartų šalininkus: neliūdėkite ir nesielvartaukite dėl Aušros Vartų praradimo, nes šiluviškė Dievo Motina nė kiek neblogesnė už vilniškė Aušros Vartų Dievo Motiną. Tai sakau iš patyrimo Jos gausių malonių.

Gyvenau aš, vadinasi, kadaise ant Šiluvos (tada sakydavome Šidlavos) ir Tytuvėnų parapijų rubežias: nuomojau Roglaičių malūną iš Roglaičių dvaro savininko barono šilingo.

Nežinau, ar mano ponas giniavosi su mūsų šilingu, kuris buvo kurį laiką neprikli. Lietuvos teisingumo ministru ir padarė, vos koją į ministeriją beikėlęs, tokią švarią teismų "čistką", kokią tik jis, garsėjęs kadaise savo gražbylyste Stasys Šilingas, tegalėjo padaryti. Anais laikais man ir į mano malūnininkiską galvą neatėjo, kad be mano pono kažkur pasaulį yra kitas šilingas, būsimas Lietuvos teismų santvarkos reformatorius — pagal tuometinę "tautišką dvasią". Nors tai buvo mažo ūgio žmogus, bet turėjo didelę galvą su zajadlu lietuvišku protu ir ruda, išsidraikijusia barzdele. Viešpatie, suteik šiltesnę, patogesnę vietelę savo dangiškoje karalystėje jo išvargusiai, sušalusiai Sibiro taigose sielai.

Jei kam iš gerb. skaitytojų teko kada vykti į Šiluvos atlaidus, kurie prasidėdavo rugsėjo 8 d. ir baigdavosi 15 d., didžiuoju šiauliais — Raseiniai vieškeliu per Tytuvėnus ir jų apylinkes, tai už pirmojo miško, kiek pakeliavęs, rasdavo prūdą ir Roglaičių malūną, o gal kartais mane teko matyti, besitriūsiantį apie malūną, visą išsibaltinusį miltais, kaip baidyklė Roglaičių malūno prūde, kurį gulėjo vienoj vieškeliu pusėj, o malūnas kitoj, važiuojantieji į atlaidus ir iš jų keliauninkai liub mėgdavo pagirdyti arklius, ypač grįždami iš atlaidų, netrūkdavo drąsuolių važnyčiuotojų, kurie pavarydavo arklius giliau į prūdą ir ties užtvanka perplaukdavo prūdą su visais savo keleiviais. Būdavo ir strioko ir juoko, ypač moterys susijaudindavo, o vaikams buvo džiaugsmo, kad jų tėtis toks drąsus. O mano vaikai girdydavo maldininkus šaltu vandeniū iš gilaus šulinio, pasistatę medinį kibirą prie kelio ir prisidėję keletą molinių puodukų. Moterys negalėjo atsідžiaugti mano vaikų paslaugumu. Sakydavo: tur būt, į mamytę nusidavę. Taip mes visą savaitę žmonėjomės, o kai prakeliaudavo kokia procesija į atlaidus iš šiaulių, Kelmės, šiaulėnų ar kaimyninių Tytuvėnų, tai buvo rimtas dienos įvykis ir aš net malūną sustabdydavau, kol procesija praeis. Dabartiniais laikais tai tikra svajonė, ar ne.

Paskutinę atlaidų dieną ir aš liub išsiruošdavau su vaikais į atlaidus, žmoją palikęs namus daboti. Praėję ten netoli esantį antrąjį mišką, iš už kurio Šiluvos miestelis buvo matomas kaip ant delno, ypač stebuklingosios Dievo Motinos koplyčia. Vėliau vietoj senosios medinės koplyčios buvo pastatyta pagal Paryžiuje gyvenusio garsaus architekto Vivulskio projektą, klebinaujant kun. Marcijonui Jurgaičiui, — tai buvo grakštus, į dangų kylas baltas pastatas. O kiek jis žmonių sutraukdavo, metų metais plaukte plaukdavo minių minios, ieškodamos stebuklingosios Dievo Motinos ma-

lonių ir pagalbos. Iš kur tik į tą Šiluvą neatvykdavo maldininkų, buvo jų ir iš Vilniaus, ir iš Varšuvos ir iš kitų katalikiškų kraštų, caro Rusijos valstybės ribose. O kiek ten gražios kunigijos suvažiuodavo. O jau tų ubagų, ubagų, jų giesmių žmonės klausėsi kaip kokių koncertų. Ir vagių netrūko, visokių specialybių — ir kišenavagių, ir arkliavagių, ir kitokių, — visi rašdavo sau darbo, bet, pamenu, kai kartą vienas arkliavagis čigonas iš šiaulių šimšių buvo netoli mano malūno lauke sugautas, bejojęs ant atlaiduose pamaldų metu pavogto arklio, tai aš nežinau, ar jis išliko gyvas nuo lazdų ir kitokių vėzdų, kurių jam nesigailėjo įtūžę ūkininkai. Miestelis atlaidų metu užte užte kaip didelis bičių avilys ir oras buvo pakvėpęs verdančiais balaganuose kopūtais su lašiniiais.

Išėjęs už minėto miško, aš užsimoviau paprastesnes kelnes ir atsiklaupęs prie ten stovėjusios koplytėlės ant aukšto stulpo, ėmiau drauge su kitais tokiais pat maldininkais keliais eiti koplyčios link per laukus ir miestelio gatves. Mano vaikai mane lydėjo. Moterys ėjo plikais keliais. Mes visi kalbėjome rožančių. Važiuojantieji pro šalį žmonės žiūrėjo į mus galvas linkėdami ir, atrodė, kad jie juokiasi. Dasigavę koplyčios kruvinais keliais ir apdriskusiais kelėnais, aš tris kartus apkeliavau keliais aplinkui stebuklingosios Dievo Motinos stovylą, kuri stovėjo su Kūdikiu ant rankų ant to paties akmens, ant kurio ji pasirodė (tikriausiai!) piemenims ir tie išgarsino Jos stebuklą. Atsiveikindamas su stebuklingąja Dievo Motina, pabučiavau tris kartus tą akmenį ir, savo tikėjimo sustiprinimui, ėmečiau į "skarbonkė" keletą sidabrinų. Varinių niekas, net didžiausias biedniokas, ten nemesdavo, nes tai būtų stebuklingosios Dievo Motinos paniekinimas, ir niekas nenorėjo rizikuoti neužsitarnavimu jos maloniū. "Skarbonkė" buvo kas pusvalandis bažnyčios tarnų ištuštinama ir sidabriniai pinigai buvo supilami į maišus klebonijoj, kaip miltai mano malūne. O kiek buvo darbo, kol juos suskaičiuodavo.

Didesnei Marijos garbei buvo pastatyta graži Jos stovyla aikštelėj prieš parapijos bažnyčią.

Atlikęs savo kelių kelionę ir apleidęs koplyčią, su vaikučiais nuėjau į balaganų rajoną pasistiprinti. Užėjome į tokį, kur kopūstai skaniausiai kvėpėjo ir arbata buvo saldesnė, o tai buvo tarp kitko matyti ir iš to, kad ten daugiau žmonių susirinkdavo ir gardžiai kopūstus sėbė, pūtė ir lašinius tašė, o kiti arbata garsiai, lyg knarkdami siurbė, užsikasdami pyragais iš turkų su raudonom kepurėm ar medauninkais, iš burliokų "trambambalnikų" pirktais. Pasisotinę išėjome į kermonių pasižvalgyti ir šio to nusipirkti. Turgus virte virė ir paskutinę atlaidų dieną viskas buvo pigiau. Žmonės buvo perkupę už skvernų tampomai, norėjo atsikratyti savo prekių liekano-

mis. Išsipardavę griovė savo būdeles, krovėsi į vežimus. Saulė slinko žemyn, miestelis palengva tuštėjo, keliai buvo pilni pėsčių, raitų ir važiuotų, grįžtančių iš atlaidų. Baigėsi triukšmingos "šilinių" dienos, atnešusios stebuklingajai Dievo Motinai su Sūneliu ant rankų tirštus debesies maldų ir kalnus garbės. Po to miestelis vėl paskėsdavo savo monotoniškume, ištuštėdavo gatvės, gyvenimas apsigaubdavo kasdienybės šydu. Miestelio gyventojai vėl ilgestingai laukė kitų metų šilinių atlaidų, kurie ir jiems nebūdavo tušti. Visi buvo jais patenkinti. Tokia buvo Šiluvos stebuklingosios Dievo Motinos reikšmė. Vilniuj aš nebuvau ir apie Aušros Vartų stebuklingąją Dievo Motiną ne ką tegaliu pasakyti, kokia iš jos buvo vargšui lietuviui paguoda, nežinau. Bet reikia spėti, kad lenkams ji buvo gera, jei jie taip atkakliai ją gina nuo lietuvių, o mūsų kiamas, tur būt, geresnė buvo šiluviškė, jei mūsų stebuklingų dalykų žinovai — specialistai pasirinko šiluviškę, o ne vilniškę. Negi jie būtų geresnę keitę į blogesnę. Ir aš su jais sutinku. Kitaip iš mano pusės juk tai būtų išdavystė savosios šiluviškės Dievo motinos atžvilgiu. Ji man buvo gera, aš laimingai gyvenau Roglaičiuose, Jos motiniškoje globoje, maliau sau savo žmonelėms miltus, piklevojau juos, grūdau visokias kruopas ir gruces, o kai ateidavo Didysis pasninkas prieš Velykas, tai ir aliejų spaudžiau iš linų sėmenų ir kanapių. Geri man buvo laikai Roglaičių malūne. Ir mano ponas niekuomet manęs nėra apibaręs už blogą malimą jam, o jis bėle kokios duonos nevelgydavo. Tai-gi būkime ištikimi šiluviškai Dievo Motinai ir svetimų dievų neieškokime, siųskime tik jai aukas į Washingtoną ir bus viskas gerai. Vilniškę Aušros Vartų Dievo Motiną tegu sau garbina Paleckis su Sniečkum už tai, kad Ji jiems užleido Vilnių. Ir lenkai išmintingiau padarytų, kad ir savo lenkišku protu, jei nesivaržytų su lietuviiais dėl Aušros Vartų, nes argi jie nemato, kad Ostrobramska geriau mėgsta lietuvius, negu lenkus, nors jie būtų ir komunistai. Vadinasi, lietuviai komunistai geriau patinka Jai, negu lenkai savinistai. Tuščios jųjų svajonės apie Ostrobramą ir Vilnių. Nenori jų Aušros Vartų Dievo Motina, ir basta!

O kai dėl to "mileniuminio" lenkiško pašto ženkle, Vatikano išleisto, tai dabar, po šiluvos atlaidų Washingtone rugs. 4 d., turime progą, balansci išlyginti, prašyti Vatikaną, kad jis išleistų panašų pašto ženklį su Šiluvos stebuklingosios Dievo Motinos atvaizdu - kaip padėką Jai, kad Ji taip uoliai ir rūpestingai saudojo ir tebesaugoja Lietuvą nuo visokių nelaimių.

DIENŲ SKEVELDROS

(Atkelta iš 1 psl.)

pūdis, kad iš tiesų Lietuva užkariavo žaliąsias prerijas. Jau antri metai, kai LLKJS CK organizuoja studentų statybos darbų stovyklas šiaurės Kazachstane, tame pačiame Ruzajevkos rajone, Kokčetavo srity. Ir šiemet trejetas šimtų savanorių džiovina nugaras došnioji stepių saulėj".

4.

Ziniomis iš anapus, okupantas, iš natūro įsiveržęs į Vilnių, buvo žymiai "drovesnis". Matyt, po Raimių, Pravieniškų, Katyno ir kt. pamokos, mėtė pėdsakus, kaip įtyres specialistas žudikas. Specialioji Sovietų kontržvalgyba (Smiers), dar lenkams partizanams tebeviešpataujant Vilniuje, jau veikė "pilnai ir pagrindiniai", ir po įvairias vietas. Pvz., įsikūrė Subačiaus gatvėj, kur naclai savo kariams ir civiliams tarnautojams laikė prostitutijos namus. Arba ghetto griuvėsiuos. Papildomoji NKVD būstinė ilgoją metų veikė Žvėryne užkrečiamųjų ligų ligoninėje. Aukas atveždavo greitiosios pagalbos vežimai, o lavonus išveždavo ligoninės vežimai. Kurį metų lavonai iš Lukiškių kalėjimo buvo pristatomi į šv. Juozapo ligoninę, o iš ten "normalia tvarka" į prosekutoriumus ar į kapines. Jokių lavono palydėjimo nebuvė leidžiama.

Kas Vilnių pažįsta, neabejojama prisimena šnypiškių šlaitus, kur lenkai buvo įruošę fortus ir amunicijos sandėlius. Keitėsi okupacijos, o kazamatai ėjo savo pareigas 100%: nacių kalino žydus, bolševikai savo aukas. Šiemet, pavasarį, bevykdant pusiau kariškos statybos darbus, darbininkai įgriuvo į vieną tokią pamirštą landynę. Ir įkritusieji ir juos begelbintieji nustebo krūva kaulų. Atvyko speciali komisija, ir nutarė, kad tai nacių darbas, suprask — nužudyti žydai. Bet, besiraudami po kaulus, darbininkai užtikio Lietuvos kariuomenės drabužių sagas...

5.

"Vilnies" redaktorius, besilankydamas Vilniuje, paklausė Sniečkų, kiek darbininkas uždirba. Ans sako: "Kiek dirba, tiek ir mokama". Kai tas pats redaktorius paklausė gatvėj sukftą darbininką, ans apsidairė ir tarė: "Kiek moka, tiek ir dirbām..."

J. Cicėnas

ŠEIMOJE

Vaikas girdi, kai susirinkę dainuoja:

Ilgu, ilgu man ant svieto,
Nors ko reikia viskas yra.
Tartum spaudž' man ranka kieta,
Verkt nenoriu, ašaros byr.

Vaikutis, paskutinius žodžius išgirdęs, probalsiai sako motinai: Mama jie, tur būt; tuo metu krienuis tarkavo...

GERBIAMAS NAUJIENU PRIETELI,
PAAUKODAMAS NAUJIENU MASI-
NU FONDUI, ATLIKI DIDELI IR
GARBINGA DARBA, KIEKVIENA
DIDELI AR MAZA AUKA BUS TIN-
KAMAI ĮVERTINTA.

Pamirštos sukaktuvės

Paskelbti vadinamieji Jaunimo Metai lyg paskatino kai ką prisiminti. Tiesa, mes ne taip jau mėgstame ką nors iš mūsų, kad ir netolimos praėties prisiminti.

Vaidinimai Lietuvoj buvo giliai prigiję. Vakarai su vaidinimais, dainomis buvo ruošiami ne vien tik miestuose, bet net kaimuose. Dar carinės Rusijos valdymo metais, kada kartu su spaudos uždraudimu buvo draudžiamas ir šiaip viešas kultūrinis pasirodymas, tada Lietuvos pagrindį neapsėta bė vaidinimų. Yra duomenų, kad 1897 m. Zarasų apskrityj Panemunėlio vėl įvyko gal pirmas scenoj pasirodymas Lietuvoj. Suvaiddinta buvo, kiek žinoma, Amerika Pirtyj. 1899 m. Palangoj buvo suvaiddinta taip pat Amerika Pirtyje. Po šio vaidinimo veik visi jo dalyviai buvo policijos tardomi, suimtinėjami, kalinami.

Tačiau pirmas lietuvių scenoj pasirodymas įvyko 1896 m. Petrograde. Taigi, prieš 70 metų Lietuvos besimokąs lietuvių jaunimas ir kartu su ten gyvenusiais tame šiaurės mieste, dabar Leningradu vadinamu, gavęs valdžios leidimą, suruošė vakarą su vaidinimu.

Rodos, ir šis kultūrinis įvykis šiais Lietuvių Jaunimo metais nepamirštinas, juo labiau, kad tai būta jaunimo pastangomis padaryta.

1912 m. Vilniuje pasirodė vienkartinis spaudos leidinys Žvilgsnis. Ten buvo įdėta anų metų lietuviško teatro statistika. Tos žinios buvo pakartotos 1914 m. Giedros kalendoriuje, kuris buvo jau treči metai iš eilės kasmet leidžiamas Rygos Lietuvių Darbininkų blaivybės Giedros Draugijos.

Draugija Giedra pradėjo veikti Rygoj 1910 m. Jau iš pirmų jos veikimo metų susiorganizavo iš 70 asmenų dainų chorą ir iš 20 asmenų scenos mėgėjų ratelis, mokytojas Z. Arlauskaitės vedamas, talkininkaujant mokytoji J. Vilkaičiui. Vaidinimai vyko veik kas subvakaris. Pagal tas lietuviškojo teatro statistikos žinias Giedros kalendoriuje paskelbtas, pradėdant 1896 iki 1910 m. būta 789 vaidinimai. Jų slaptai suvaiddinta 33. Latvijos miestuose buvo suvaiddinta 50, ypač daug Rygoj, kur pirmas scenoj pasirodymas su vaidinimu įvyko 1898 m. Be Rygos, už Lietuvos sienų vaidinimų būta

The Iron Curtain
Isn't soundproof.

She can't come to you for the truth, but you can reach her. Radio Free Europe does get the truth through.

Give to Radio Free Europe
Box 1968, Mt. Vernon, N.Y.

Published as a public service in cooperation with The Advertising Council.

Liepojuje, Mintaujoje, Peterburge ir kitur.

Visų mėgiamiausias vaidinimas buvo Keturakio Amerika Pirtyje. Tame laiko tarpsnyj Amerika Pirtyje suvaiddinta net 90 kartų. Toliau seka iš lenkų kalbos versta Dėdė atvažiavo-59. Mažiausiai per tuos metus (1896-1910) suvaiddinta Vaišganto Tikta! niekam nesakyk - 21 kartą.

Ano meto žymesni scenos veikalų autoriai buvo šie: Keturakis, Žemaitė, Vaišgantas, Petliukas, Smalstys, Šiaulėniškis, Jasiukaitis, Gužutis, Vydūnas, Šatrijos Ragana, Kasiulaitis, Sumeliškis, Smaigelis, Margalis ir kiti, kurie parašė 20 veikalų pritaikintų scenai.

Tie autoriai jau yra mirę. Vydūno buvo tik miestuose vaidinami scenos veikalėliai Anga, Ne Sau Žmonės. 1905 m. buvo pamėgta vaidinti Jasiukaičio Alkani Žmonės. Vėliau kuriais tai smetimais, jis tą veikalą uždraudė vaidinti ir išėmė iš spaudos.

Žemaitės buvo pamėgtas scenos vaidinimas Valsčiaus Sūdas, Mūsų gerasis.

Gaila, kad neturima vėlesnių metų scenos vaidinimų statistikos, dar neatstaciūs savo valstybės ir neįsikūrus Lietuvos valstybės dramos ir operos teatrui.

Žvilgsnio, vienkartinio spaudos leidinio, statistika nenurodo, kiek tais metais būta vaidinimų JAV ir kitose lietuvių nausėdijose, išskyrus Rusijos imperiją.

Scenos teatro mėgėjams gera proga toje praėityje pasižvalgyti ir sukurti Lietuvių tautos teatro istoriją. Tai gražus, vertingas būtų indėlis į mūsų kultūros istoriją.

Tenka pastebėti, kad tie "lietuviški vakarai" su vaidinimais buvo viena iš taikiųjų priemonių ne vien tik lietuvių palai-kyti, bet ir atrama tiems, kurie kovojo dėl Lietuvos valstybės nepriklausomybės atstatymo.

J. Vlks.

Septyniolikos metų Rebeka Alkira laimėjo Amerikos jaunuolių grožio konkosto varžybas. Palsade, N. J. parke vyko gražiausios "teenagerės" rinkimai. Dalyvavo 70 gražių mergaičių. Gražiausia iš visų buvo paveikslė matoma Circleville, Ohio, mokinė, kuri rudenį planuoja istoti į valstybinį Ohio universitetą.

SIŪSKITE PINIGUS Į LIETUVĄ

TIESIOGINIAI PER
GRAMERCY

JŪS ESATE SAUGOS TIK SU FIRMA TURINCIA LEIDIMA. JOKIŲ TARPININKŲ, JOKIŲ PASLEPTŲ RINKLIAVŲ. MŪSU 20 METŲ VEIKLA BIZNJE GARANTUOJA JŪMS PATENKINTĄ PATARNAVIMĄ.

Visos perlaidos pilnai garantuotos ir apdraustos. Tiesioginis agentas Bank For Foreign Trade, Maskvoje.

Turi Bankų Dept. leidimą ir apdrauda. Apsidraudė \$20,000.00. Oficialios USSR kvitos pasrašytos gavėjo.

Pristatoma per 2 savaites. Jokių atskaitymų.

Kursas:
9 rubliai už \$10.00
Iki \$30.00 — \$2.75
Virš \$30.00 — 10%

GRAMERCY SHIPPING, INC.
744 Broad St., Newark, N. J.

Rašykite angliškai arba lietuviškai, prašydami pilnų maisto, audinių ir dovanų katalogų.

GRAMERCY
(EST. 1945)

118 E. 28 ST., NEW YORK, N. Y.

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILIJONUS dolerių savo apdraudimams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gvyvėbės apdraudą ir ligoję pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą: už \$1,000.00 apdraudos tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudos mokeskis \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į kuopų veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

Rusai Kalifornijoje dabar ir seniau

**Bolševikai ima viską, bet nieko neduoda
tarptautinei mokslininkų konferencijai**

Berkeley — Oakland — San Francisco trikampyje Darbo Dienos savaitgalį leidžiant vietos laikraščiuose mirgėjo rusų tautos vardas. Ir ne dėl to, kad už 70 mylių nuo San Francisco yra vasarnamiai garsios "Russian River" upės pakrantės; ir ne dėl to, kad šiek tiek į šiaurę nuo Rusų upės rusai yra turėję savo tvirtovę, dabar "Fort Ross" vardu vadinamą; bet — kad prieš pat Darbo Dienos šventę Amerikos valdžia išvarė rusų diplomata, kurs šnipinėjo; ir — kad rugsėjo pirmomis dienomis Berkeley universitete vyko tarptautinė atominės energijos mokslininkų konferencija, kurion atvyko ir rusų komunistų mokslininkai.

**Išvartysis šnipas buvęs
Berkeley u-to studentas**

Rugsėjo pradžioje Amerikos vyriausybė išvarė Sovietų Sąjungos ambasados sekretorių Valentin Revn, kurį pagavo šnipinėjant. Šis tarptautinis nesusi-pratimas (incidentas) Kalifornijos laikraščiuose susilaukė didesnio dėmesio, negu panašūs atsitikimai anksčiau, nes rusas Valentin Revn yra buvęs studentu Kalifornijos universitete. Jis iš Maskvos į Berkeley atvyko 1958 metais lapkričio mėnesį kartu su kitais septyniais rusais studentais. Tai buvo pirmoji rusų studentų grupė, Amerikon studijuoti atvykusi pagal tų dviejų valstybių susitarimą kultūriniai bendradarbiauti.

Tačiau rusai studentai atvyko pavėlavę: mokslas Berkeley universitete prasideda ne lapkričio mėnesį, o rugsėjo, tad jie nebuvo priimti į rudens semestrą. Valentin Revn rusų studentų sąraše buvo įrašytas esąs diplomuotas inžinierius, Sovietų Sąjungoje universitetą baigęs ir Berkeley universitete norįs studijas tęsti chemijos srityje. Nuo lapkričio iki vasario mėnesio rusų studentų grupė laisvai gyveno, universitete nestudijavo, bet sekė amerikiečių gyvenimo būdą, papročius ir kt. 1959 metų pavasario semestrą Valentin Revn įsiregistravo ne chemijos studijoms, bet į anglų kalbos skyrių, skirtą užsienio studentams. Studentu jis tebuvo tą vieną semestrą, tačiau daug kartų tada jo pavardė buvo vietinės spaudos puslapiuose, kai jis į smalsių žurnalistų klausimus atsakinėdamas ne kartą papeikė Amerikos gyvenimą. Peikė jis Ameriką, kad čia studentų mokslo knygos esančios brangios, brangus maistas, brangūs studentų kambariai, ir kt.

Dabar, Valentiną Revną pagavus bešnipinėjant, laikraščiai aprašydami to diplomato veiklą ir praeitį, pabrėžia, jog net studentų pasikeitimo programą rusai komunistai panaudoja šnipų paruošimui. Valentin Revn kurį laiką Amerikoje gyveno tartum studentas, bet iš tikrųjų jis studijavo ne chemiją, ku-

rios studijoms buvo atvykęs, bet susipažino su Amerikos gyvenimo būdu, prasilavino kalboje ir po kelių metų vėl Amerikon atvyko, kaip diplomatas šnipas.

Kultūrinio ir mokslinio bendradarbiavimo priedangoje komunistai ruošia šnipus, ir tas dar yra vienas pavyzdys dėmesio vertas tų lietuvių, kurie degte dega už "ryšių palaikymą" su okupuotu kraštu.

**Komunistai pavėlavo atvykti
į mokslininkų konferenciją**

Liepos 31 d. prasidėjo ir rugsėjo 7 d. baigėsi atomo mokslininkų konferencija Berkeley universitete. Iš 33 valstybių, įskaitant ir komunistų valdomą Rytų Europą, 425 atominės energijos mokslininkai buvo įsiregistravę konferencijoje dalyvauti.

Sovietų Sąjunga buvo pranešusi, jog atsiųs 21 delegatą, tačiau jie pavėlavo ir kol Kaliforniją pasiekė konferencijos dalyvių moksliniai pranešimai jau buvo baigti.

Kaip "Oakland Tribune" rašo, konferencijoje mokslininkai savo pranešimuose išdėstė jų valstybėse atsielkus laimėjimus atomo fizikoje bei kokie yra ateities planai. Po pranešimų prasidėjo diskusijos, kritika ir referatuose išdėstytų minčių vertinimas. Rusų komunistų delegacija pataikė atvykti tik į diskusijas ir taip išvengė kalbėti apie atominę fiziką Rusijoje. Tačiau pavėlavusieji sovietų mokslininkai, nors pranešimų negirdėjo, bet nieko nenustojo — jie gavo spausdintus tekstus ir nuosekliai sekė diskusijas.

Tad "Oakland Tribune" ir rado reikalo išspausdinti konferencijos išpūdžius, pabrėžiant, jog Kalifornijos universitete vykstančioje mokslininkų konferencijoje rusai ima viską, renka visas žinias, kas kitose valstybėse atomo fizikoje atsielkta, tačiau nieko konferencijai neduoda žinoti, kas yra padaryta ir kas yra planuojama toje srityje atsielkti Sovietų Sąjungos mokslininkų.

Pabrėžiama, jog konferencijoje pasireiškė rusų gudrus "mokslinis bei kultūrinis bendradarbiavimas", siekias išnaudoti kitų kraštų mokslininkus.

"Russian River" vasarvietės

475 mylios nuo Los Angeles, 70 mylių nuo San Francisco, yra šiaurinės Kalifornijos upė — "Russian River". Dabar ši upė garsi ne vien istorine praeitimi. San Francisco ir apylinkių gyventojų kalboje dažnai upės pakrantės minimos, kaip gera vieta vasaroti, žuvauti, o žiemą medžioti.

Sonoma apskrities ribose apie 25 paupio mylios yra apstatytos puikiais vasarnamiais ir moteliais. Ramiojo vandenyno šaltas vanduo San Francisco apylinkių žmones verčia ieškoti, kur vasaros metu galėtų šiltnamiame vandenyje pasimaudyti, pasportuoti ir pailsėti. Visus tuos malonumus ir patogum-

JONAS ŠILEIKA

Julė Žemaitė

(Čiurlionio Galerijos Chicagoje nuosavybė)

mus teikia Rusų upės vasarvietės.

Lankymas istorinių vietų, sportas golfo laukuose bei teniso aikštėse, jodinėjimas arkliais, plaukiojimas laiveliais, piilsia-vimas didžiųjų raudonųjų medžių pavėsyje, ragavimas uobolio vyno vyno raugyklose — tai yra vienos iš gausių šios vasarvietės pramogų. (Mat, nuo Sebastopolio miesto link Rusų upės prasideda didžiuliai laukai ir kalnų slėniai, apsidinti uobolių vaismedžiais. Rugsėjo mėnesį, kai ten važinėjom, net oras uoboliais pakvėpęs. Vyno daryklos kviečia apsilankyti jų rūsiuose, paragauti ir pigiai nusipirkti vyno).

Nuo 1542 iki 1846 metų "Russian River" žiotyse buvo iškeltos net kelių valstybių vėliavos, tuo paskelbiant, kad ši teritorija priklauso tam, kieno vėliava. Ispanai, anglai, vėl ispanai, rusai, Kalifornijos respublika, Amerikos federatai yra čia kėlę savo vėliavas ir tik dvi paskutniosios tebeplevėsuoja.

**Buvusi rusų tvirtovė, dabar
valstybės istorinis parkas**

Rusų upės žiotyse, upės ir Ramiojo vandenyno skardžiuose yra Jenner miestukas, turįs apie 500 gyventojų. Upės žiotys yra buvusios rusų kolonistų sustojimo vieta — "uostas", tačiau savo tvirtovę rusai buvo įkūrę apie 13 mylių į šiaurę nuo Jenner miestuko, prie Kalifornijos kelio Nr. 1. Buvusioji rusų tvirtovė, dabar "Fort Ross", paversta Kalifornijos valstybės parku. Apie 1800 metus Aliaskos gyventojams, kurie tada buvo rusų caro valdžioje, labai trūko maisto. 1808 metais pirmoji rusų ekspedicija pasiekė Kalifornijos krantus, ieškodama būdų palengvinti Aliaskos gyventojams. Jūrų ūdrų (sea otter) kailiai buvo auksui lygi vertybė, tad rusų ekspedicija ir įsikūrė Kalifornijos krante, kur vandenyne gausiai ūdrų būta.

1812 metais rugsėjo 13 dieną buvo įsteigta rusų tvirtovė, "Fort Ross" vardu pavadinta, kai į krantą išsikėlė 95 rusai ir 40 Aleutų salų gyventojų. Indėnų kaimelyje jie pasistatė tvirtovę ir pradėjo ūdrų gaudymą. Tada Kalifornija priklausė Ispanijai, bet valdžia nebuvo pajėgi tokius milžiniškus žemės plotus

valdyti. Kur rusai įsitvirtino — tai buvo jų nuosavybė. Jie išgaudė tūkstančius jūrų ūdrų ir kailius siuntė į Rusijos bei kitų valstybių rinkas.

1839 metais rusai kolonistai iš Maskvos gavo įsakymą parduoti visą turimą ir iš Kalifornijos išvažiuoti. Tvirtovės ginklus, namus ir galvijus turtingas amerikietis 1841 metais iš rusų nupirko už \$30,000. Dabar fortas yra valstybės nuosavybė, viso 350 akrų žemės ir išlikę bei naujai perstatyti tvirtovės namai.

Tvirtovė aptvirta aukšta raudonmedžio tvora. Dviejuose kampuose yra dviaukščiai aštuonių kampe bokštai su šaudymui skirtais langais. Viename bokšte tebėra trys rusų kanuolės — "pučkos". Buvusiame forfo komendanto name įrengtas muziejus, kuriame išstatyti įvairūs vartoti daiktai bei ginklai.

1906 metais žemės drebėjimas sugriovė tvirtovės koplyčią — cerkvę, bet ji naujai perstatyta, prisilaikant pirmojo plano. Koplyčioje išstatyti publikai pasižiūrėti įvairūs provoslavų maldose vartojami liturginiai daiktai. Tai esanti pati seniausia, pirmiausia Amerikoje pastatyta ortodoksų cerkvė. Jos varpai dingę, tik vienas surastas ir sugražintas. Liedintas Peterburge. Iki 1916 metų varpas buvęs Petalumos mieste ir juo skambindavo gaisrui kilus. Vėliau tas varpas užtiktas San Francisco seno metalo prekyboje ir iš ten pervežtas atgal į "Fort Ross", kaip muziejinė vertybė.

Kas mėgsta pasižvalgyti, kaip seniau žmonių gyventa, tas "Fort Ross" muziejuje gali naudingai praleisti laisvalaikį. Čia parodoma, kiek gudrių rusų būta, kai jie valdė Aliaską ir buvo įsitvirtinę Kalifornijoje, o kartu ir įsitikina žiūrovas, kaip taikinga Amerikos atžvilgiu caro laikais buvo Rusijos politika, kai Aliaską ir "Fort Ross" turėtus pardavė. Dabartinių laikų Sovietų Rusijos istorikai tą caro politiką vadina kvailyste ir žioplumu. Na, o jei tai kvailystė, tai iš kvailos rusų praeities politikos Kalifornijos valstybė pajamų nenori — leidžia buvusią rusų tvirtovę apžiūrėti veltui, nors jos išlaikymas nemažai kainuoja. **J. Klauseikis**

BITNIKAI — TAUTŲ NELAIMĖ

ALGIRDAS BUDRECKAS

Po antrojo pasaulinio karo (taip yra ir po kiekvieno karo) afsirado gyvenime įvairūs pasireiškimai. Viena iš tokių karo pasekmių yra bitnikai. Visi stebim ir matom tuos naujus pokarinius pasireiškimus, kurie mummyse sukelia kartais net didelį nusistebėjimą. Karas nėra normalus gyvenimo reiškinys, todėl suprantama, kad tokio gyvenimo išdavos negali duoti normalių pasireiškimų.

Bitnikai — tai tąsa bohemos, kuri buvo žinoma senovėj, kurios atstovai buvo artistai, menininkai ir meno intelektualai. Skirtumas tik tas, kad jie (bitnikai) nuėjo į didelį išsigimimą ir atstovauja mūsų naujai gėntkartei — bestudijuojančiam jaunimui. Taigi galima beveik tvirtinti, jog Amerikoje iš bohemos išsivystė bitnikai, kurie ėmė iš jų tą gyvenimo būdą, bet vėliau stipriai degeneravosi.

Bitnikų šiandien yra beveik visuose pasaulio kraštuose. Iš visų kraštų geriausias sąlygos bitnikams yra ten, kur amžina vasara viešpatauja. Izraelį jie laiko savo rojum, nes paplūdimiai veikia apskritus metus, kur jie gali lauke saulutėj su gitara be jokių rūpesčių gyventi.

Izraelio valdžia tuo didžiai yra susirūpinusi. Bitnikai gyvena paplūdimiuose pastatytose palapinėse ir savo pragyvenimui gauda žuvis. Jiems į pagelbą ateina pati gamta, nes nėra reikalo rūpintis šiltais drabužiais ir t. t.

Labai daug bitnikų gyvena Kalifornijoje. Kalifornijos universitetai turi daug su jais rūpesčių, nes jie nėra ramūs ir paklusnūs elementai, ir dažnai nenori paklusti esamiems tvarkos reguliavimams. Jie būdami opozicijoje vis reikalauja savaip jų aiškinamos ir suprantamos laisvės. Jei būtų įgyvendinta jų ta laisvė, susilauktumėm didžios betvarkės.

Bitnikai mėgsta džiauzą su stipriais "beat" — dūžio garsais ir visiems primena, kad "This is Beat Generation". Jie turi savo kalbą, išreiškiamą atskirais žodžiais. Jų žodžiai turi savotišką reikšmę, pvz., duona reiškia pinigai, arbata — reiškia marijuaną, arklys reiškia heroiną ir t. t. Todėl tarpusavyje jiems kalbant, jei nežinai kiekvieno žodžio reikšmės, jų nesuprasi. Mergaitės ir berniukai visi gyvena kartu. Bitnikai propaguoja laisvą lytinį gyvenimą ir, būdami intelektualai, studentai — visą tai filosofuodami aiškina ir pateisina.

Kiekvienas iš jų stengiasi kuo nors reikštis intelektualiai, kaip poetai, rašytojai, muzikai ir pan. Bitnikai skaito savo parašytus eilėraščius pritariant džiauzu, dažnai pasitenkina vien tik būgnu. Jų sukurti eilėraščiai daugiausia būna nesuprantami, gal dėl to, kad daugumas jų kaip taisyklė vartoja narkotikus. Jie visi mėgsta svaigintis, todėl visi vartoja alkoholį ir vėliau pereina prie marijuanos ir net heroino. Mėgsta daug filosofuoti, politikuoti ir visad sa-

voj valstybėje būna tik opozicijoje.

Jie yra neklauzados — nedisCIPLINUOTI ir nenori puoselėti jokių nuostatų ir vykdyti nustatytų įstatymų. Protestuoja ir nenori eiti į kariuomenę, o rimtus dalykus paverčia juokais, kitaip sakant, be jokios atsakomybės ir įsipareigojimo jausmo. Kiekvienas iš jų nori gyventi laisvai ir nevaržomai. Tą jų tokį nusistatymą dažniausiai išnaudoja įvairios subversyvinės organizacijos.

Daugumas jų — tai išsiskyrusių tėvų vaikai, bet nemažai pasitaiko ir labai gerų ir padorių tėvų vaikai. Negalim džiaugtis, kad mes jų neturim. Nemažas skaičius iš lietuvių tarpo, nenorėdamas vadintis bitnikais save vadina egzistencialistais.

Žmogus yra laisvė, toks yra visų egzistencialistų bendras atsakymas. Laisvas pačiame savo pagrinde ir pats sau patikėtas (žmogus) ir pats galys sukurti savo egzistenciją. Kadangi žmogus yra vienintelė būtybė, kurioje šia prasme egzistuoja, eina pirma esmės, tai tuo pačiu žmogus yra vienintelis, kuriam galima taikyti egzistencijos vardą. Turime laisvę iškovoti pačiu savo apsisprendimu būti laisviems. Prarandama laisvė, jei paskęstama kasdienybėje, kurioje tironiškai viešpatauja anoniminė viešoji opinija, įkūnijanti beasmėnkumą, taigi visiems jiems kasdienybė yra lyg laisvės varžtas. Tos pačios nuomonės yra ir bitnikai. Jie nenori būti kasdieniški ir atrodyti, kaip visi kiti, ir viešoji opinija jiems visiškai nesvarbi.

Bitnikų tarpe viešpatauja nihilizmas ir cinizmas. Juos vadina padangių klajokliais, kurie ne dėl neturto staiga pasiryžta gyventi beturčio — elgetos gyvenimą. Nesušukuotos moterys, neapsikirpę, nesiskutę barzdotti vyrai ir netinkamai apšivilkę, kaip vyrai taip moterys, su aptemptomis ir nepadoriai atrodančiomis kelnėmis bei savo poelgiais demonstratyviai atsisako nuo civilizacijos. Atrodo, kad tai dažnai daroma su tikslu paniekinti ir išjuokti visa tai, kas yra padoru. Savo gyvenamose patalpose dažniausiai miega ant grindų, kur yra pamesti matracai. Dažnai mėgsta rengti įvairius subvirmus ir intelektualinius pasirodymus, kur, žinoma, neapsieinama be narkotikų, taigi daugumas iš jų pasidaro narkomanais. Poemos, rašiniai dažnai yra jų skaitomi prirūkytose tavernose arba kartu su publika girtuokliaujant baruose. Ne kartą skaito savo namuose vonios kambaryje sukurtą poeziją.

Taigi, matom, kad, be savo skelbiamų laisvių, skelbiamų laisvų idėjų, jie turi labai ir labai blogų įpročių. Naudodami narkotikus ir įvairius stimuliantus, jie pasidaro valstybei našta ir rūpesčiu. Skaudu ir gaudu, kad ir mūsų lietuvių

ANTANAS TAMOŠAITIS

Tapyba

tarpe jų atsiranda, tik gal dar taip toli jie nenuėjo. Todėl kiekvieno mūsų lietuvių yra šventa pareiga atkreipti į tai dėmesį.

Bitnikų dominuojantieji veikimo pradai pasižymi pykčiu, neapykanta ir savotiška gyvenimo filosofija. Jie nesiskaito su tiesa, etika ir jų noras visa tai sunaikinti ir sugriauti. Bet paklausti, ką jie siūlo teigiamo, — bitnikai į tai atsakymo neturi. Ne vienas psichiatras ir psichologas yra juos tyręs ir tuo reikalu pasisakęs. Jie pripažino, kad daugumas jų yra neurastenikai ir jų visa gyvenimo filosofija yra nesveika.

Esu tos nuomonės, kad tai yra didelė nelaimė ir šių laikų ne tik valstybės problema, bet ir kiekvienos tautinės grupės. Ne kartą teko kalbėtis ir diskutuoti su mūsų tautos grupės atstovais dėl mūsų jaunuomenėje tokio pasireiškimio. Stengiausi gauti atsakymą, ką jie galvoja ir kaip su ta negerove reikia kovoti. Iš kai kurių atsakymų buvo labai skaudus ir tikrai gaudus, kad girdi, kaip tas viskas atėjo, taip ir praeis.

Tad matom, kad tie asmenys, kurie turėtų, atrodo, daugiau tuo rūpintis ir jaudintis, į visa tai lengva ranka numoja. Ne kartą siūliau, kad spaudoj būtų keliamos tos negerovės ir tos problemos aiškinamos, bet... Ir tokio nusistatymo laikosį konfesinės organizacijos atstovai.

Šiandien ta liga serga ne tik jaunimas, bet ja yra apsikrėtusi ir serga taip pat ir dalis mūsų senimo, kuris puoselėja išsigimusį meną, naują niekam nesuprantamą eilėdarą ir t. t. Tad kur tau tiems, kurie puoselėja visa tai, kas yra bitnikuose, gali būti bloga. Ta liga lyg "vėžys", kuris skverbiasi vis labiau ir labiau į mūsų jaunimą.

Rašydamas apie tai, noriu atkreipti visų dėmesį, kad su tąja pasireiškusia negerove mūsų jaunime kuo greičiausiai būtų pradėta kova.

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materialų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

EDGAR ALLAN POE

KEBLI PADĖTIS

Ramu buvo, o dar tik popietė, kai palengva ėjau per gerutį Edinos miestą. Gatvėse buvo baltas sumišimas ir triukšmas. Vyrų kalbėjo. Moterys klykė. Vaikai kvapo neatgavo. Kiaulės švilpė. Vežimai bildėjo, jaučiai maurojo, karvės baubė, arkliai žvangė, katės voliojosi, o šunys šoko.

Šoko! Ar galėjo taip būti? Šoko! Ak, galvojau aš, mano šokių dienos yra jau praėjusios. Taip jau būna. Ir kokia daugybė miglotų prisiminimų vėl ir vėl gali kilti galvoje genijaus, važduote turtingos mąstytojos. Ypač tokio genijaus, kuris yra pasmerktas nesibaigiančiai ir aužinai, ir nenutrūkstamai ir, kaip kas nors pasakyti galėtų — tokiai, kuri tęsiasi — taip, besitęsiančiai ir nenutrūkstiančiai, karčiai, kamuojančiai, ramybės neduodančiai ir, jeigu leisite man taip išsireikšti, labai ramybės neduodančiai įtakai giedraus ir dieviško, ir dangiško, ir išaukštinančio, ir išaukštinto, ir nuvalančio išpūžio to, kas teisingai gali būti pavadintas labiausiai pavydėtinu, labiausiai tikrai pavydėtinu — oi ne! — gračiausiai gražiui, gardžiausiai eterišku ir, kaip iš tikrųjų ir buvo, labiausiai puikiu (jeigu galiu panaudoti tokį drąsų išsireikšimą) dalyku (atleisk man, malonus skaitytojau!) pasaulyje — bet jausmai mane visuoje į šalį nukreipia.

Tokiame intelekto, aš kartoju, kokią daugybę atsiminimų sukelia menkniekis! Šunys šoko! Aš... aš negalėjau. Jie džiūgavo — aš veikiau. Jie laigė — aš garsiai kukčiojau. Jaudinančios aplinkybės! Klasikiniam skaitytojui jos neišvengiamai grąžins atmintiną tą šaunią vietą daiktų tinkamumo atžvilgiu, kurią galima rasti ano stebėtinio ir gerbtino kinų romano "Juoai — Pamaž — Išėik" trečio tomo pradžioje.

Savo vienišame pasivaikščiojime po miestą aš turėjau du nusizeminusius, bet patikimus palydovus.

Diana, mano kudlė! Mieliausia iš tvarinių! Ji turėjo daug plaukų virš vienos savo akies, ir mėlynas kaspinas mačingai supo jos kaklą. Diana buvo ne daugiau negu penkių colių aukščio, bet jos galva buvo šiek tiek didesnė už ją pačią, o jos neparastai trumpai nupiauta uodega pridavė tam įdomiam gyvuliui įžeistos nekaltybės išraišką, ir dėl to visi ją mėgo.

Ir Pompėjus, mano negras! Mielas Pompėjau, kaip galėčiau aš tave kada nors užmiršti?!

Aš buvau paėmusi Pompėjų už rankos. Jis buvo trijų pėdų aukščio (aš mėgstu papasakoti viską smulkmeniškai) ir apie septyniasdešimt, o gal aštuoniasdešimt metų amžiaus. Jo keliai buvo išlinkę į šonus, o jis pats buvo nutukęs. Jo burną nereikėtų vadinti maža, nei jo ausis trumpomis. Bet jo dantys buvo kaip perlai ir jo didelės pilnos akys buvo maloniai baltos. Gam-

ta nebuvo aprūpinusi jį kaklu, o kojų riešus buvo patalpinusi (kaip įprasta šitai rasei) letenos viduryje. Aprengtas jis buvo su akin krentančiu paprastumu. Jo rūbai susidėjo tik iš kietos devynių colių aukščio apikaklės ir beveik naujo gelsvai pilko apsiausto, kuris anksčiau buvo tarnavęs majestotingam ir garsiam aukšto ūgio daktarui Pinigėnciui. Tai buvo geras apsiaustas. Jis buvo gerai sukirptas. Jis buvo gerai pasiūtas. Apsiaustas buvo beveik naujas. Pompėjus abiem rankom laikė jį pakėlęs, kad nesusipurvintų.

Trys asmenys buvo mūsų draugijoje, ir apie du iš jų yra jau šis tas paminėta. Buvo trečias — tas asmuo buvau aš pati.

Aš esu Senjora Psyhė Zenobija. Aš nesu tik taip sau Zuzana Panaberija. Aš atrodau autoritetingai. Ta atsimintina proga, apie kurią čia kalbu, buvau apsirėngusi ryškiai raudono atlaso suknele, su dangiška mėlynos spalvos arabišku trumpu be rankovių apsiaustu. O suknelė turėjo žalių sagčių papuošalus ir septynias gračingas oranžinės Alpių rožių spalvos kudres.

Taip tat aš sudariau tos grupės trečiąją. Buvo kudlė. Buvo Pompėjus. Buvau aš pati. Mes buvome trys. Šitaip, yra sakoma, pradžioje buvo tik trys furijos: Rimutė, Protutė ir Linksmutė — Apmąstymas, Atmintis ir Žaismas.

Galantiško Pompėjaus rankos atsirėmusi ir pagarbiam atstume Dianos lydimai, aš ėjau pirmyn per vieną iš tirstai apgyventų ir labai malonių gatvių dabar jau ištuštėjusios Edinos.

Staiga priešais mane pasirodė bažnyčia, gotiška katedra. Milžiniška, garbinga, su aukštu bokštu, kuris kilo į dangų.

Kokia beprotėybė dabar mane apsedo? Kodėl aš skubėjau pasitikti savo likimo? Buvau apimta nesuvaldomo troškimo užlipti į tą svaiginančią viršūnę ir iš ten apžvelgti begalinį to miesto platumą. Katedros durys buvo atdaros, tarytum kviedamos užėiti. Man lemtis paėmė viršų. Aš ėjau po tų nelaimę nešančių skliantų.

Kur tad buvo mano angelas sargas, jeigu tikrai tokie angelai yra? Jeigu! Tas persekiojėjas dviskiemenis! Jūs, penkios raidės, koks paslapties, reikšmės, abejonės ir netikrumo pasaulis su jumis siejasi!

Aš ėjau po tų nelaimę nešančių skliantų. Aš ėjau. Savo oranžinės spalvos Alpių rožių neužgaudama aš praėjau portalą ir atsiradau vestibulyje. Šitaip, yra pasakyta, pro juos apačią saugiai ir nesušlapusi pratekėjo begalinė Alfredo upė.

Aš maniau, kad laiptai niekuomet nesibaigs. Aplinkui! Taip, jie ėjo aplinkui ir aukštyn, ir aplinkui ir aukštyn, ir aplinkui ir aukštyn, kol, pagaliau, aš nebegalėjau atsikratyti įtarimo, kartu su gudriuoju Pompėjumi, ant kurio rankos aš rėmiausi su visu ankstybojo

prisirišimo pasitikėjimu, aš nebegalėjau atsikratyti įtarimo, kad viršutinis tų nesibaigiančių spiralinių kopėčių galas atsitiktinai, o gal ir planingai, buvo pašalintas.

Aš sustojau atsikvėpti. Ir tuokart įvyko kažkas, kas moraliniu — o taip pat ir metafizinu — atžvilgiu buvo perdatų svarbios prigimties, kad būtų buvę galima praeiti nepastebėjus. Man pasirodė — teisybę sakant, aš buvau visiškai tikra tuo faktu — aš negalėjau būti apsirikiusi — ne! Aš buvau ketlė sekundžių rūpestingai ir skrupulingai stebėjusi savo Dianos judesius — aš sakau, kad aš negalėjau būti apsirikiusi — Diana užuodė žiurkę! Tuoju pat aš atkreipiau į tą dalyką Pompėjaus dėmesį, ir jis — jis sutiko su manim. Nebebuvo tada jokios pamanomesnės vietos abejonei. Žiurkė buvo užuosta — ir užuosta Dianos. O dangau! Ar aš kuomet užmiršiu tą stiprų susijaudinimą, kuri pergyvenau tuo momentu? Žiurkė! Ji buvo ten! Tai yra — ji buvo kur nors. Diana užuodė žiurkę. Aš — negalėjau užuosti! Šitaip, yra sakoma, prūsiškoji Izis (egiptiečių deivė) kai kuriems asmenims saldžiai ir labai stipriai kvepia, kai tuo tarpu kitiems ji visiškai jokio kvapo neturi.

Laiptai buvo nugalėti, ir jau bebuvo tik trys ar keturios pakopos aukštyn, tarp mūsų ir pačios viršūnės įsiterpusios. Mes tebelipome, ir jau tik viena pakopa bėliko. Viena pakopa! Viena maža, mažytė pakopa! Koks milžiniškas kiekis laimės arba vargo priklausau nuo vienos tokios mažos pakopos žmogaus gyvenimo didinguose laiptuose! Aš pagalvoju apie save, paskui apie Pompėjų, ir po to apie paslaptinę ir neišaiškinamą likimą, kuris mus supa.

Aš galvoju apie Pompėjų! Ak, aš galvoju apie meilę! Aš galvoju apie daugelį klaidingų savo žingsnių, kuriuos buvau žengusi ir iš naujo žengti galėjau. Aš nusprendžiau būti atsargesnė, santūresnė. Aš palėidau Pompėjaus ranką, be jo pagalbos užlipau tą vieną pasilikusią pakopą ir pasiekiau varpinės patalpą.

Įkandin pasekė mane mano kudlė. Vienas tik Pompėjus pasiliko bestovjęs. Aš buvau laiptų viršūje ir drąsinau jį lipti. Jis atkišo man savo ranką, ir, deja, tai darydamas jis buvo priverstas paleisti savo apsiaustą, kurį iki tol stipriai laikė. Ar dievai niekuomet nesustos persekiojė? Paltas nukrito žemyn, ir su viena savo koja Pompėjus užmynė ilgą, grindyse nusidriekusį palto skverną. Jis suklypo ir griuvo — ši išdava buvo neišvengiamai. Jis virto pirmyn, su savo prakeikta galva visa jėga trenkė man į — į krūtinę ir nusinėšė mane kartu su savim ant kietų, purvinių ir šlykščių varpinės grindų.

Bet mano kerštas buvo tikras, staigus ir pilnas. Su įnirtimų griebiau aš jį abiem rankom už vilnų, išplėšiau didelį kiekį juodos, garbanuotos ir susiraičiusios masės ir sviedžiau tolyn nuo savęs su didžiausia

panieka. Vilnos nukrito ant varpinės virvių ir ten pasiliko.

Pompėjus atsikėlė ir nepasakė nė žodžio. Bet jis gailiai žiūrėjo į mane savo didelėmis akimis ir — atsidūsėjo. Jūs Dievai — šitas atsidūsėjimas! Jis nugarimzdė į mano širdį. Ir tie plaukai — tos vilnos. Jeigu būčiau galėjusi pasiekti, asaromis būčiau jas nuplovusi, kad tuo paliūdyčiau savo apgailėstą. Bet, deja, jos buvo jau nebepricinamos.

Kai plaukai tintalavo ant varpo virvių, aš įsivaizdavau juos gyvus. Atrodė, kad jie iš didelio pykčio stoti stovi. Šitaip linksma bei puošni Javos "floss aeris", kaip pasakojama, išskleidžia žiedą, kuris nenuvysta, jei gėlė laikoma šaknimis aukštyn. Vietiniai gyventojai pakabina jį palubėje ant virvelės ir daug metų jos kvapu džiaugiasi.

Mūsų kivičas buvo jau išlygintas, ir mes žvalgėmės po kambarį angos, pro kurią būtų galima apžvelgti Edinos miestą. Langų nebuvo ten jokių. Šviesa į tą uūrių patalpą pateko pro vienintelę keturkampę skylę, apie pėdos platumo ir maždaug septynių pėdų aukštyje nuo grindų.

Bet ko tau nepadarys tikro genijaus energija? Aš nusprendžiau prisigauti iki tos skylės. Didelė daugybė ratų, dantračių ir kitokios magiška atrodoančios mašinerijos stovėjo priešais ją, visai arti; o per pačią skylę ėjo geležinė dalba iš tos mašinerijos. Tarp ratų ir sienos, kur buvo skylė, vos-ne-vos užteko vietos mano kūnui, bet aš į nieką nebekreipiau dėmesio ir buvau pasiryžusi nenusileisti. Aš šūktelėjau Pompėjui, kad atsistotų šalia manęs.

"Tu matai tą angą, Pompėjau. Aš noriu pasižiūrėti per ją. Tu stovėsi čia, po pat skylę — taip. Dabar atkišk vieną ranką, Pompėjau, ir leisk man atsistoti ant jos — šitaip. Dabar antrą ranką, Pompėjau, ir jos pagalba aš palipsiu ant tavo pečių".

Jis darė viską, ką aš norėjau. Palipusi pamačiau, kad lengvai galėsiu prakišti pro angą savo galvą ir kaklą.

Vaiždas buvo nepaprastas. Nieko didingesnio būti negalėjo. Aš tik stabtelėjau vienam momentui, kad galėčiau pasakyti Dianai neišdykauti ir užtikrinti Pompėjų, kad turėsiu jį galvoj ir kiek gafint švelniau jo pečius tespausiu. Pasakiau, kad stengsiuos neižeisti jo, kad būsiu minkšta kaip jautienos kepsnys. Šitaip atsisteisusi savo ištikimam draugui, aš su dideliu džiaugsmu ir entuziazmu ėmiau gėrėtis vaiždu, kuris taip paslaugiai išsiskleidė priešais mano akis.

Bet aš susilaikysiu nuo šitos temos išplėtimo. Neaprašinėsiu Edinburgo miesto. Kiekvienas buvo nurykęs į Edinburgo miestą. Kiekvienas buvo nurykęs į Edinburgą — į klasiškąją Ediną. Apsiribosiu tik savo aperktinio nuotykių reikšmingomis smulkmenomis.

Iki tam tikro laipsnio patenkusi žingeidumą tuo, kas lie-tė miesto dydį, padėję ir bendrą

išvaizdą, aš turėjau laiko apžvelgti bažnyčią, kurioje pati buvau, ir dailią bokšto architektūrą. Aš pastebėjau, kad anka, pro kurią buvau iškišusi savo galvą, buvo skylė milžiniško laikrodžio veide ir iš gatvės turėjo atrodyti kaip didelė raktų skylė, tokia, kaip mes ją matome prancūziškuose kišeniuose laikrodžiuose. Be abejo, buvo ji reikalinga prižiūrėtojo rankai iškišti, suderinti kada reikėjo laikrodžio rodyklę iš bokšto vidaus. Su mustebimu žiūrėjau ir į milžinišką tų rodyklių didumą, ilgesnioji iš kurių negalėjo turėti mažiau kaip dešimt pėdų, o plačiausioje vietoje buvo aštuoni ar devyni coliai platumo. Matomai jos buvo plieninės, ir jų briaunos atrodė aštrios.

Pastebėjusi tas smulkmenas, ir kai kurias kitas, aš vėl nukreipiau savo akis į tą kilnų reginį apačioje, ir greitai paskendau apmąstyme.

Po keletos minučių aš buvau pažadinta Pompėjaus balso, kuris pareiškė nebegalįs išturėti ir paprašė, kad būčiau tiek maloni nulipti žemyn. Tai buvo neprotinga, ir aš jam papasakojau apie tai šiek tiek ilgesnėje prakalboje. Jis man atsakė, bet matėsi, kad neteisingai buvo supratęs mano pažiūras tuo klausimu. Aš supykau atitinkamai ir jau tiesiai pasakiau jam, kad yra jis kvailys, kad visišką savo tamsumą parodė, kad jo supratimas tėra kaip avino, o jo žodžiai nedaug tėra geresni už paprastą pliauškalą. Tuo jis atrodė patenkintas, ir aš grįžau prie savo apmąstymų.

Galėjo būti praėjęs pusvalandis nuo šito nesupratimo, kai aš, būdama giliai paskendus dangiškame reginyje po manim, buvau išgąsdinta, kai kažkas labai šaltas ėmė švelniai spausti mano sprandą. Nėra reikalo pasakoti, kad aš neišpasakytai susirūpinau. Aš žinojau, kad Pompėjus yra po mano kojomis ir kad Diana sėdi, pagal mano tikslus nurodymus, ant užpakalinių savo kojų tolimiausiame kambario kampe. Kas galėjo tai būti?

Ak! - per greitai sužinojau. Atsargiai pasukusi galvą į vieną pusę, su nepaprastu siaubu pamaciau, kad milžiniška, žibanti, į karda panaši minučių rodyklė besisukdama aplinkui buvo nusileidusi ant mano sprando.

Aš žinojau, kad kiekviena sekundė yra dabar brangi. Tuoju pat bandžiau ištraukti galvą - bet jau buvo per vėlu. Nebuvo jokios galimybės pragrūsti ją pro tų siaubingų slastų žiotis, į kurias buvo ji taip puikiai pagauta ir kurios siaurėjo ir siaurėjo, greičiu per daug siaubingų, kad būtų buvę galima jį protu apimti.

To momento klaiką įsivaizduoti nebūtų galima. Greitai iškėliau rankas ir visa savo jėga stengiausi nustumti aukštyn tą sunkų geležį. Bet... galėjau bandyti pakelti ir pačią katedrą. Žemyn, žemyn, žemyn ėjo jis, arčiau ir vis arčiau. Rėkiausi Pompėjui kad padėtų, bet jis pasakė, kad aš jį įžeidusi pavadinama tamsuoliu. Šaukiau Dianai, bet ji tepasakė "bau-vau-vau", ir

kad aš jai paliepusi "nepasijudinti iš kampo nors ir kažin kas būtų". Taip tad jokios pagalbos iš savo bendrų tikėtis aš nebegalėjau.

Tuo tarpu sunkusis ir baisusis Laiko Dalgis (nes jau buvo man paaiškėjusi pažodinė tos klasikinės frazės reikšmė) nestojo slinkęs, ir nebuvo tikima kad jis kada nors sustos. Žemyn ir vis žemyn leidosi jis. Jau buvo visą colį savo aštrių ašmenų mano mėsėje paskandinęs, ir mano pojūčiai darėsi nebeiškūs ir pakrikę. Vienu momentu man atrodė, kad aš esu Filadelfijoje pas kilnų daktarą Binigcentį, kitu — užpakaliniame pono Juodmedžio salone neįkainojamų jo pamokymų besiklausanti. Ir tada vėl saldūs senų geresnių laikų prisiminimai mane apėmė, ir aš galvojau apie tą laimingą laikotarpį, kada pasaulis dar nebuvo vien tik dykuma, o Pompėjus tebeturėjo širdį.

Mašinerijos tikėjimas man patiko. Patiko, aš sakau, nes mano pojūčiai dabar ribojosi su visiška laime, ir paprasčiausiai menkniekiai man jau teikė malonumo. Laikrodžio amžinas klik-klek klik-klek klik-klek mano ausims buvo melodingiausia muzika ir kartais net priminė šaunius daktaro Puodankščio pamokslus. Pasakui, tos didelės skaitlinės laikrodžio veide — kokios inteligentiškos, kokios mokytos jos visos atrodė! Ir jau pradėjo jos šokti mazurką. Aš manau, kad tai buvo skaitlinė V, kurios šoku aš labiausiai buvau patenkinta. Ji, matyt, buvo išauklėta moteris. Tai ne tokia kaip jūs, kurios tik girtis mėgstate. Ničnieko nešvelnaus jos judesiuose nebuvo. Stebėtis reikėjo, kaip puikiai ji kaip vilkiukas ant kojų pirštais sukosi — sukosi ant savo viršūnės. Aš pabandžiau paduoti jai kėdę, nes mačiau, kad jos judesiuose jau buvo nuovargio — ir tik tada pilnai tesuvokiau apverttiną savo padėtį. Iš tikrųjų apverttiną! Geležis buvo jau du colius į mano kaklą sulindusi. Pajutau aštrų skausmą. Prašiau Dievą mirties ir, jau merdėdama, negalėjau susilaikyti nepakartojusi tų puikių poeto Miguel de Cervanteso eilučių:

"Vanny Buren, tan escondida
Query no te senty venny
Ir su kepsniu, delly morry
Nommy, torny, darry, wid-
dly!"

Bet dabar naujas išgąstis radosi, ir tikrai pakankamas nel stipriausiems nervams sukrėsti. Nuo baisaus mašinos spaudimo mano akys pradėjo lauk iš savo vietų listi. Begalvojant, kaip aš be jų apsieiti galėsiu, vieną jau tikrai išsivertė iš mano galvos, stačiu bokšto šonu nuriedėjo žemyn ir pasitalpino lietaus vandenlaidėje, kuri ėjo pagrindinio stogo pakraščiu.

Netekti akies nebuvo tiek nemalonu, kiek nemalonu buvo matyti tą įžali nepriklausomumo ir paniekos išraišką, su kuria žiūrėjo ji į mane jau iškritusi. Štai, gulėjo ji vandenlaidėje po pat mano nosimi, o jos įsi-

vaizdinimas būtų gal buvęs juokingas, jei nebūtų kėles pasibaurėjimą. Tokio mirkčiojimo ir mirksėjimo prieš tai niekur nebuvo tekę matyti.

Vandenlaidėje besirandančios mano akies elgesys buvo ne tik erzinantis savo aiškiu įžulumu ir begėdišku nedėkingumu, bet ir be galo nepatogus man dėl tos simpatijos, kuri visuomet egzistuoja tarp dviejų tos pačios galvos akių, nežiūrint kaip toli jos viena nuo kitos bebūtų. Buvau priversta, taip sakant, mirkčioti ir mirksėti, norėjau ar ne, tiesiog į taktą tam niekšiškam daiktui, gulinčiam po pat mano nosimi.

Bet tuoju pasidarė lengviau, nes iškrito ir antroji akis. Krisdama ji lėkė į tą pačią pusę (galimas dalykas, kad tai buvo sutartas sąmokslas) kaip ir jos draugė. Abi kartu išriedėjo iš vandenlaidės, ir, teisybę sakant, aš labai džiaugiausi jomis atsikraūsi.

Geležis jau buvo puspenkto colio mano kakle pasinėrusi, ir nupiauti bebuvo likę tik truputis odos. Aš buvau visiškai laiminga, nes jaučiau, kad ne vėliau kaip po keletos minučių būsiu išlaisvinta iš tos nemalonių situacijos. Ir nėmaž nesuklydau. Lygiai penkios valandos ir dvidešimt penkios minutės po pietų milžiniškoji minučių rodyklė buvo jau pakankamai nuėjusi savo baisiame sukimosi kelyje, kad galėtų perdalyti mano kaklo likutį. Nebuvo gaila matant tą galvą, kuri buvo priežastimi tokios daugybės nemalonių, pagaliau visiškai nuo mano kūno atsiskiriant. Pradžioje riedėjo ji žemyn bokšto šonu, paskui kelioms sekundėms sustojo vandenlaidėje, ir po to nunėrė žemyn į vidurį gatvės.

Atvirai prisipažinsiu, kad mano jausmai buvo dabar savotiškiausi, netgi — paslaptin-giausi, didžiausią maišatį kelią ir nenuvokiami. Vienu ir tuo pačiu metu aš jutau ir čia ir ten. Su savo galva vienu tarpu įsivaizdavau, kad aš, galva, esu tikroji Senjora Psyhé Zenobija, kitu vėl momentu jaučiausi įtikinta, kad aš pati, kūnas, esu tikroji tapatybė. Savo išvados tuo klausimu patikslinti pasigraibiau kišenėje dėžutės su uostomuoju tabaku. Deja, kai dėžutę radau ir pabandžiau žiupsniu jos malonaus turinio pasinaudoti įprastu būdu, tuoju pat paaiškėjo ko man trūkstą, ir aš nusiųdžiau dėžutę savo galvai. Ji uostė tabaką su dideliu pasitenkinimu ir man už tai nusišypsojo. Greitai po to ji pasakė man kalbą, kurią girdėti be ausų aš galėjau tik neiš-

kiai. Bet pakankamai gerai supratau, kad ji buvo nustebusi mano noru pasilikti gyvai šio-kiose aplinkybėse. Užbaigia-muosiuose sakiniuose ji pacila-vo tauriusius Ariosto žodžius:

"H pover hommy che non
sera corty
Ir kovok ir muškis tenty erry
morty".

Šitai prilygino ji mane tam karžygiui, kuris kovos įkarštyje, nepastebėdamas kad yra jau nebegyvas, mušėsi ir toliau su negėstamu narsumu.

Niekas dabar nebetrukdė man lipti žemyn iš tos vietos kur stovėjau, todėl nulipau.

Ką tai labai keista mano išvaizdoje pamatė Pompėjus, dar niekuomet iki šiol išsiaiškinti negalėjau. Vyrukas išsiziojo iki pat ausų ir užsimerkė taip stipriai, tarytum stengdamasis su blakstienomis riešutus sutraiškyti. Pagaliau, sviedęs šalin savo apsiaustą, šoko jis prie laiptų ir dingo. Iš paskos tam niekšui aš pasiūnčiau šiuos galinguosius Demostenio žodžius:

"Andriejau O'Flegetonai, tu tikrai skubi pabėgti".

Tada atsigrįžau į savo širdies numylėtinę, į vienaakę, į susiaušt plaukę Dianą. Bet — viešpatie! Kas per vaiduoklis toks baises man dabar pasirodė? Ar tai buvo žiurkė, kurią į urvą smunkant mačiau? Ar tie ten yra kauleliai mano mažojo augeluko, taip žiauriai pabaisos suėsto? Jūs, Dievai! Ir į ką aš dabar žiūriu! Ar tai nuo mūsų atsiskyrusioji dvasia, šešėlis, šmėkla mano numylėto šuniuko, kurią su tokia melancholiška elegancija kertėje sėdint matau? Klausykite, nes ji kalba! Ir — o dangau! Tai juk vokiškai, šilerio:

"Unt stubby duk, so stubby
dun

Duk je! duk je!"

Ak! Ar nėra jos žodžiai jau per daug teisingi?

"Ir jei miriau, tai bent miriau
Už tave — už tave".

Malonus sutvėrimėlis — taip pat ir ji už mane pasiaukojė!

Be šunies, be negro, be galvos. Kas dabar belieka nelaimingai Senjorai Psychei Zenobijai? Ak — niekas! Su manim jau yra baigta.

Vertė
Aleksandras Pakalniškis

CHICAGO SVARIAUSIAS IR
MODERNISIAUSIAS DARZAS
BUČODARZAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

ŠVĖSKIM ŠIAS KALĖDAS ARGENTINOJE

Gruodžio 21 dieną iš Miami į Buenos Aires sprausminiu lėktuvu išskrenda didelė lietuvių ekskursija. Kelionė į Argentina ir atgal į Miami kainuos \$395.00. Tiketas galios 90 dienų. Jeigu kas norės Brazilijoje aplankyti Rio de Zaneiro, tai turės pridėti dar \$70.00.

Sausio 25 dieną kita lietuvių ekskursija iš Miami išskrenda į Buenos Aires jaunimo kongresą. Kelionė Miami — Buenos Aires ir atgal kainuos tik \$395.00. Keleiviai galės su grupe grįžti į JAV arba pasilikti pas savo pažįstamus bei gimines. Tiketas galioja 90 dienų.

Visi, kurie planuoja pasinaudoti šiomis nupigintomis kelionėmis, prašomi tuoju užsiregistruoti žemiau nurodytoje įstaigoje.

Walter Rask - Rasčiauskas

BEALE - RASK TRAVEL SERVICE

Room 2008 — 67 E. Madison St.

Chicago, Ill. 60603

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS ŠLEIKIS

AD ABSURDUM INFINITUM

Iš 68-sios parodos Chicagos Meno Institute

Ligi šiol dar nebuvo tokios parodos Chicagos Meno Institute, kokia dabar vyksta vad. 68-toji Amerikos paroda (žinoma, ne dailės). Parodos rengėjas Mr. A. James Spyer, norėdamas sudaryti meno mėgėjams "šoką", laimingam atminimui abstraktųjį meną gerojai stumtelėjo į šalį, jeigu ne užmarštin, kaip "pasenusią" dogmą, tai laikinai. Abstraktus menas per 30 metų pritarėjų turėjo mažumą ir tie tariamieji abstrakto entuziastai dėjosi daugiau "pažįsta" ir vertina abstraktųjį meną negu patys dailininkai. Šiandien gi viskas greit prasideda ir greit pasibaigia, pažanga juk sparčiai veikia ne tik techniką, bet ir emocijas. Ateičiai nedaug kas bepaliks, nes dabar ne ateičiai menas kuriamas. Menininkai dabar kovoja su praradimu savęs, neturėdami nei socialinių, nei religinių globėjų. Jie gyvenimą praleidžia eksploatuodami technikos problemas, kurių tik retas išsprendimas lieka tam tikros vertės menu. Inocentai, Medičiai, Sforzos ir kt. skatino menininkus kurti idėjinį meną būsimoms kartoms. Dabar yra kitaip.

Nuo meno prie amato

68-toji paroda beveik visus, kas tik ją pamatė, nustebino, nes čia nėra nei tapybos, nei skulptūros, rodomi tikrai pramonės, transporto, apšvietimo vamzdžiai, skardinio lanko žvangėjimas, motorui veikiant.

"Orakulas" vėl sau atskirame, tik ne tiek tamsiame kambaryje daro vaiduokliškus garsus. Statinėje lyg vėžlys baloje kurkia, "muzika" sustaugia, kelias gaidas iššvokščia. Cementui maišyti statinė ir vamzdis, pro kurį vanduo tik tam tikrom pertraukom išteka į lovį. Tamsiame kambaryje stovi sunkvežimio priešakys, prie vairo sėdi iškamša "vairuotojas". Tam tikrom valandom iš ekrano paleidžia šviesas, kas atrodo, jog sunkvežimis važiuoja, o nakties metu automobilių šviesos artėja iš priešakio. Yra svirnelis, vad. "Beanery", į kurį teleidžia iš kart ne daugiau kaip 4-5 žmones, o užpakalyje laukia ilgiausia eilė norinčių pamatyti, kas tame svirnelyje yra. O yra: tuščių degtinės butelių, senų atmatų, dvoko ir senų laikraščių padėta prie durų. Beje, vienoje platformoje pristatyta gražiai apdorotų balvonėlių su mechniškom galvoms: viena teelvizija įtaisyta vietoje akių, kitų — laikrodžiai, vietoje veido ir t. t. Žodžiu, paradoksas. Yra metalinių stulpų pakreiptų 45 laipsniu, nudažytų lentų, baltų kamuolių. Šie daiktai siejami su statyba, bet nieko bendro neturi su menu. Tokius ir panašius daiktus galima pamatyti Mokslo ir pramonės muziejuje Jackson parke.

Paskaita

Pats p. Spyer susitaręs su kelta konstruktorių ir kalvių, su-ruošė parodą, pats skaitė dvi

REGINA JAUTOKAITĖ

(Lino raizyns)

"Fatalinis kritimas"

paskaitas parodos atidarymo išvakarėse. Su pakvietimais atsilankė labai daug Instituto narių - rėmėjų. Visi iš kart negalėjo salėje sutilpti, tokiu būdu paskaitą reikėjo pakartoti likusiai publikai. Iš direktoriaus kalbos ir rodomų nuotraukų, atrodė, kad kalbėtojas nežinojo, kaip tokią parodą pristatyti publikai.

Klaustytojai šaltai pasitiko paskaitą ir parodą. Stebėjosi tokiu moderniojo meno direktoriaus užmoju, kad vietoje dailės, patiekė cirką. Kas gali žinoti, gal kitą kartą gali surengti gyvulių parodą... Eksperimentuojama iš eksperimentų, bet rezultate oda pasilieka be kūno, tai mūsų laikų užsimojimai būti originaliu. Ši, 68-toji paroda pateisinama realizmu, atseit, kas parodoje yra, yra grynas realizmas, tik skirtingas nuo rusiškojo socialistinio realizmo tuo, kad už geležinės uždangos menininkai kuria paveikslus, skulptūras, o pas mus — nei paveikslų, nei skulptūros.

Bet kam reikalinga demonstruoti "gyvenimiško realizmo" banalybes elektroniniais prietaisais, kurie priverčia visokį lauzą triukšmą kelti. Chemikalais sukeltą smarvę, kuomet smarvės jau ir taip per daug miesto gatvėse? Kam reikalinga rodyti senas padangas, sudaužytas duris? Ad absurdum infinitum.

Reikia pridurti, kad tikrai pora desėtkų autorių su ribotu skaičium eksponatų dalyvauja parodoje.

Didelės premijos

Didžiausią premiją \$5,000, laimėjo George Segal už "Sunkvežimį". Robert Rauschenberg laimėjo \$2,500 už "Orakulą", apie kurį jau kalbėjau. Larry Poons ir Frank Stella, abu gavo po \$2,500, o Robert Morris — \$1,000.

Jury komisija premijoms skirti buvo sudaryta iš įvairių meno muziejų JAV valstybės direktorių.

Paroda yra Gunsaulus salėje ir tęsis iki spalio 16 d. Įėjimas nemokamas.

Iėjus iš parodos į kitas muzie-

jaus galerijas, anot kol. J. Tričio, atgauni kvapą.

Jeigu mūsiškės Č. Galerijos direktoriai surengtų tokią parodą, tai, ko gero, atsidurtų beprotnamy. Bet Art Institutui viskas galima!

Lenkų paroda spalio 15 dieną

1000 metų Lenkijos krikščionybės proga, iš Krokuvos ir Varšuvos nacionalinių muziejų gabenami meno turtai į Chicagos Meno Institutą parodai, kuri bus atidaryta spalio 15 d. ir tęsis iki Kalėdų. Parodos atidarymas tęsis dvi dienas, dalyvaujant lenkų dignitarams. Kadangi tikimasi didelio publikos antplūdžio, tai muziejaus nariai - rėmėjai, kurių yra apie 35,000, su pakvietimais bus įleidžiami į atidarymą tik tie, kurių pavardės prasidės su "A" iki "K" spalio 13 d., o spalio 14 d. bus įleidžiami tie, kurių pavardės bus nuo "L" iki "Z".

Parodos atidarymo išvakarėse bus paskaitos apie lenkų meną. Žodžiu, laukiama didelės parodos. Reikės mokėti \$1.00 įėjimo mokesį.

Pirmą paskaitą skaitys Varšuvos nacionalinio muziejaus direktorius Stanislaw Lorentz. Dr. Lorentz kalbės Fullerton salėje 3:00 val. p. p. ir 5:15 val. vak. ketvirtadienį, spalio 13 d.

Studentų paroda

Šį sekmadienį baigiasi Chicagos Meno Instituto meno mokyklos studentų darbų paroda, Morton Wing salėje.

Ne visi mokymo skyriai reprezentuojami. Šį kartą pasigendama humanitarinio mokslo pavyzdžių, anatomijos ir kt. yra keletas neblogų tapybos studijų, tekstilės, keramikos bei kiek grafikos. Taikomojo meno pavyzdžių beveik nėra. Lietuviškų pavardžių ant eksponatų nėra.

• Pirmą paaiškink, ką nori pasakyti, paskui kalbėk, po to pasakyk, ką kalbėjai.

A. J. Carlson, Ph. D.

Agasandros, Athandoros ir Polydoros, 1 šimt. pr. Kristaus g. m. skulptūra — "Ova su gysla žemė".